

nost, při výchově mladého pokolení, ve vzdělávacím procesu.

Je třeba začít pracovat na socialistickém modelu ženy a jeho základních funkcích. Jednou z těchto funkcí je a bude funkce výchovná a v ní je obsažen i významný prvek vztahu k technice, který přenáší na své děti.

Josef Muđroch: Současné úkoly — 30 let mírové politiky

Ve vývoji mezinárodní situace v posledních letech došlo k významným kladným změnám. Je to výsledek zásadové a důsledné marxisticko-leninské politiky SSSR a států socialistické světové soustavy vůbec, která vychází ze závěrů mírového programu vytyčeného XXIV. sjezdem KSSS. V programu byly v šesti bodech shrnuty nejdůležitější problémy mezinárodní politiky, a to od vietnamské války až po evropskou bezpečnost, od odzbrojení až po ochranu životního prostředí. Praxe ukázala, že mírový program byl koncipován realisticky a setkal se s ohlasem mezi mírumilovnou veřejností světa. Jsme proto svědky normalizace situace v Evropě, zlepšení vztahů SSSR a USA a dalšími kapitalistickými státy. Kapitalistický svět zažívá hlubokou krizi a naplňují se prognózy Marxe, Engelse a Lenina o nevyhnutelnosti zániku kapitalistického společenského systému.

Vrcholné orgány SSSR vyhlásily v květnu roku 1975 tzv. konkrétní současný program míru pro celý svět: úplné a všestranné prosazení zásad mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, omezení a zastavení zbrojení a nepřetržitý postup k všeobecnému a úplnému odzbrojení. V dalších bodech se hovoří o všestranném rozvoji vzájemných výhodných styků v hospodářství, ve vědě, technice a kultuře. Provolání ÚV KSSS, prezidia Nejvyššího sovětu a vlády SSSR k národům, parlamentům a vládám se setkává s příznivou odezvou.

Celostátní konferenci uzavřela Marie Kabrhelová, předsedkyně ČSSZ. Zdůraznila, že konference je teoretickou přípravou na světový kongres žen v Berlíně a příspěvkem k Mezinárodnímu roku žen.

Jaroslava Bauerová

Několik informací o postavení žen v socialistických zemích*

Socialistické země přistupují k řešení problematiky žen ve společnosti ze stejných východisek, které formulovali již klasikové marxismu. V socialistických společnostech se uplatňují obdobné základní sociálně ekonomické trendy a jsou činně analogická sociální a politická opatření. Vedle toho se však v jednotlivých zemích projevují určité jemné odlišnosti, vyrůstající z variací historicko-

ekonomického základu a z toho pramenící priority tohoto problému v řadě ostatních, právě tak jako důrazu na ten či onen aspekt problému.

Hlavní platformou, kde se rozpracovávají úkoly související s proměnami postavení socialistické ženy v *Bulharsku*, jsou ústřední rada Bulharských odborových svazů a Výbor bulharských žen. Oba orgány kladou zvláštní důraz na koordinaci těchto proměn s procesem vědeckotechnické revoluce. Jsou vypracovány profiogramy pro všechna povolání a výrobní odvětví, usnadňující diferencovaný přístup v oblasti profesionální orientace dívek a žen jak z hlediska vhodnosti práce pro ženský organismus, tak z hlediska účelného rozdělení ženských pracovních sil podle odvětví a profesí.

V r. 1972 bylo v BLR zaměstnáno 68 % práce-schopných žen a 14 % jich studovalo. V r. 1973 tvořily ženy 45 % z celkového počtu dělníků a úředníků a asi 49 % z celkového počtu pracovníků zemědělských družstev.

Se vzrůstem zaměstnanosti souvisí vzrůst vzdělání. V r. 1972 tvořily ženy 65,7 % z celkového počtu osob, které ukončily středoškolské vzdělání, 48,2 % z absolventů průmyslových a uměleckých škol a 47,3 % z vysokoškolských absolventů. Ženy do věku 25 let se v úrovni vzdělání prakticky vyrovnaly mužům, nedorěšen dosud zůstává problém zvyšování vzdělání žen středního a staršího věku.

Také kvalifikace žen vzrůstá, ne však zcela rovnoměrně. Výrazně vzrůstá ve vyšších vzdělanostních skupinách: v r. 1973 se ženy podílely 38,7 % na celkovém počtu odborníků s vysokoškolským vzděláním a 55,5 % na počtu odborníků se středoškolským vzděláním. Naproti tomu dělnice mají většinou ve srovnání s muži nízkou kvalifikaci.

Ve struktuře pracovních sil podle odvětví jde o postupné překonávání tradiční orientace žen na určitá povolání. Poměr 75:25, vyjadřující jejich účast ve výrobní a nevýrobní sféře, se má do r. 2000 změnit na 1:1. Činí se opatření pro zvýšení účasti žen na perspektivních profesích, spojených s vědeckotechnickým pokrokem, pro zvýšení jejich účasti na racionalizační činnosti atd. (Ve srovnání s muži je v Bulharsku čtyřikrát méně žen-zlepšovatelek a třikrát méně žen-vynálezkyň.) V současné době tvoří ženy 30,4 % vědeckých pracovníků, růst jejich podílu není však uspokojivý — od r. 1962 do r. 1972 vzrostl pouze o 3,4 %. Také v oblasti řízení nezaujímají ženy takové místo, které by odpovídalo jejich podílu na společenské produktivní práci. V r. 1972 tvořily 17 % vedoucích, ředitelů a jejich zástupců a 17,4 % vedoucích odborníků a jejich zástupců. Pro zvýšení jejich účasti v této oblasti se vypracov-

* Informace k tomuto článku jsou čerpány především z referátů na semináři „Účast žen ve společenské produktivní práci“, konaném v Moskvě kon-

cem roku 1974. Situace žen v SSSR zde není popisována. Je jí věnován zvláštní příspěvek v rubrice statí.

vává speciální systém přípravy a postupu žen na vedoucí místa.

Žena je předmětem zvláštní ochrany zejména v souvislosti s mateřstvím. Délka mateřské dovolené činí při narození prvního dítěte 4 měsíce, druhého 5 měsíců, třetího 6 měsíců a každého dalšího 4 měsíce při výplatě 100 % poslední mzdy matky. Po uplynutí této doby má žena právo na další dovolenou pro péči o dítě v délce 6,7 a 8 měsíců podle počtu dětí v rodině při výplatě minimální měsíční mzdy. Pečuje-li matka o nemocné dítě mladší 7 let, vyplácí se jí 100 % mzdy.

Matkám-studentkám vysokých a středních škol je poskytována finanční pomoc ve výši minimální mzdy po dobu rovnající se mateřské dovolené. Po uplynutí této doby dostávají matky-studentky stipendia ve výši minimální mzdy až do ukončení studia. Kromě toho je měsíční přírůbek na první dítě studující matky čtyřikrát vyšší než přírůbek, který dostávají pracující ženy.

Podle druhu a obtížnosti práce jsou pro ženy stanoveny tři kategorie pro odchod do důchodu. V první kategorii vzniká nárok na důchod ve věku 45 let při 15 odpracovaných letech, ve druhé ve věku 50 let při 20 odpracovaných letech a ve třetí ve věku 55 let při 20 odpracovaných letech. Matky, které vychovaly 5 a více dětí mají v první kategorii nárok na důchod ve 40 letech a ve druhé a třetí kategorii ve 45 letech. Důchod činí 80 % mzdy.

Předválečné Maďarsko bylo v Evropě známé jako země „tří milionů žebráků“. Většina dospělých mužů byla bez zaměstnání a ženy pracovaly převážně jako pomocné síly v zemědělství nebo pomocnice v domácnosti. Pouze 20–30 % přesčepných žen bylo v pracovním poměru.

Po osvobození země se v důsledku politických a ekonomických přeměn vytvářelo stále více možností pro zařazení žen do práce. Procento žen z aktivně činných osob činilo v roce 1949 30 %, v r. 1960 36 % a v r. 1973 43 %. Ze všech přesčepných žen je zaměstnáno 66 %, studuje 8 %, v sociálním zabezpečení či v dlouhodobé pracovní neschopnosti je 8 %, v domácnosti 18 %. Z počtu žen v domácnosti je polovina ve věku kolem 50 let a nehodlá již nastoupit do zaměstnání. U ostatních je problémem to, že převážně žijí v odlehklých venkovských místech, kde nejsou pracovní příležitosti, a nemají žádnou kvalifikaci. Vzhledem k demografické situaci a věkovému složení ženské populace lze tedy v podstatě hovořit o plné zaměstnanosti přesčepných žen.

Hlavní sféry pracovní aktivity žen: průmysl – 37 %, obchod – 12 %, zdravotnictví, osvěta a sféra služeb – 22 %, zemědělství – 22 %.

Stát poskytuje celou řadu výhod různého druhu v zájmu zvýšení kvalifikace žen. Patří

mezi ně například: zabezpečení výhradní pracovní doby, zřizování poraden pro volbu povolání, vyšší mzda v případě získání vyšší kvalifikace, organizování kursů pro ženy v pracovní době. Díky těmto opatřením se neustále zvyšuje profesní připravenost žen. Počet kvalifikovaných dělnic v průmyslu se v posledních deseti letech zvýšil více než o 50 %. Nyní představují ženy 18 % z celkového počtu kvalifikovaných dělníků. Počet absolventek vysokých škol se v posledních 10 letech zvýšil dvaapůlkrát. Dnes činí 39 % všech absolventů.

V oblasti ochrany matek jsou respektovány tyto zásady:

- Podnik nemá právo odmítnout přijmout do práce těhotnou ženu nebo matku s malým dítětem. Naopak, při přijímání se má při stejných ostatních předpokladech dávat těhotným ženám a matkám s malými dětmi přednost.
- Těhotná žena a rodička má právo na 20 týdnů mateřské dovolené při výplatě 100 % mzdy. Po uplynutí mateřské dovolené může žena požádat o tříletou neplacenou dovolenou; po tuto dobu dostává příspěvek na péči o dítě: při narození prvního dítěte – 800 forintů, při narození druhého dítěte – 900 forintů, při narození třetího a dalšího dítěte – 1000 forintů. Tato doba se jí započítává do celkové odpracované doby.
- Pracující žena s jedním dítětem ve věku do 14 let má ročně právo na 2 dny placené dovolené navíc, se dvěma dětmi v tomto věku na 5 dní navíc a se třemi dětmi v tomto věku na 9 dní navíc. Má-li nejméně dvě děti ve věku do 15 let, má každý měsíc právo na jeden den neplacené dovolené.

Soustava těchto přídatků svým způsobem vyvažuje stále ještě existující nedostatek dětských zařízení. V r. 1945 byly umístěny v jeslích pouze 2 % dětí do tří let, v r. 1973 to bylo již 10 %. V mateřských školách bylo v r. 1945 umístěno 10 % dětí ve věku od 3 do 6 let, v r. 1973 to bylo 66 %. Síť dětských zařízení bude rozvíjena paralelně se soustavou poskytování příspěvků na péči o dítě tak, aby ženy mohly volit pro svůj konkrétní případ optimální variantu.

V Německé demokratické republice je otázkám postavení ženy věnována velká pozornost a péče opírající se o výsledky vědeckých analýz. Při Akademii věd funguje vědecká rada orientovaná výhradně na problémy ženy v socialistické společnosti. Členy rady jsou zástupci ústředních státních orgánů, ústředních vědeckých ústavů, vědci z různých vědních oborů, zástupci společenských organizací a zkušení praktici. S radou spolupracuje zvláštní výzkumná skupina Akademie věd. Výzkumná práce je tak úzce propojena s potřebami praxe. Řešeny jsou zejména problémy související se zaměstnaností žen, s jejich školením a vzděláváním a s vytvářením vhodných pracovních a životních podmínek pro pracující ženu. Rada kromě toho koordinuje

výzkumné úkoly realizované jinými institucemi a vydává pravidelně bulletin *Informationen des wissenschaftlichen Beirats „Die Frau in der sozialistischen Gesellschaft“*.

V NDR tvoří ženy téměř polovinu (v r. 1974 – 49 %) všech pracujících v národním hospodářství. Ve svém produktivním věku jsou zaměstnány z 86 %. Počet pracujících žen vzrostl ze 3 miliónů v r. 1949 na 3,9 miliónu v r. 1974. Ženské pracovní síly pronikají do všech odvětví národního hospodářství. Jejich podíl na počtu pracovníků v průmyslu vzrostl z 25,9 % v r. 1949 na 43,5 % v r. 1974. Zcela převažují ve zdravotnictví a školství. Ve zdravotnictví představují 85 % všech pracovníků a na počtu lékařů se podílejí 46 %. Ve školství dosáhl jejich podíl 71 %.

Ženy tvoří více než polovinu všech studujících. Na odborných školách se zvýšil jejich počet z 29 % v r. 1960 na 59 % v r. 1974, na vysokých školách se zvýšil v témže období z 25 % na 48 %. Přitom neustále pronikají do nových a technických oborů. Například na technicky orientovaných odborných školách představují 33,1 % studentů, na vysokých školách v oboru přírodních věd 35,8 % a v oboru technických věd 32,8 %.

Stát činí řadu opatření v oblasti péče o matku a dítě. Placená mateřská dovolená se zvýšila z 11 měsíců v r. 1950 na 18 měsíců v r. 1972. Také finanční pomoc při narození dítěte se od r. 1950 několikanásobně zvýšila; dnes činí 1000 marek. Matkám, které mají více než jedno dítě, se prodlužuje zákonná dovolená na zotavenou o 3–9 dní. Nemá-li matka pět a více dětí nárok na vlastní důchod, obdrží ho z titulu svého mateřství. Zvláštní pozornost společnosti je věnována osamělým matkám. Musí-li přerušit práci, protože dítě nemůže být umístěno v jeslích či mateřské škole nebo protože je nemocné, mají nárok na měsíční podporu ve výši nemocenských dávek, nejméně však ve výši 250 marek na jedno dítě.

Stále vzrůstá počet míst v jeslích a v mateřských školách: v jeslích ze 7 tisíc v r. 1949 na 403 tisíc v r. 1974, v mateřských školách ze 173 tisíc v r. 1949 na 804 tisíc v r. 1974. V současné době navštěvuje jesle 40 % dětí ve věku do 3 let a mateřské školy 80 % dětí ve věku předškolním. Ve školních jídelnách se stravuje 64,7 % dětí. Rychlým tempem jsou také rozvíjeny sféra služeb a vybavení bytů.

Všechna tato opatření umožňují růst účasti žen na řízení společnosti. Podíl žen na počtu poslanců Lidové sněmovny činil v prvním poválečném období 23,8 %, ve čtvrtém volebním období 27,4 % a v posledním, šestém volebním období 31,8 %. Ženy se podílejí na řídicích funkcích v národním hospodářství v poměru 1:3, na funkcích starostů v poměru 1:4, na funkcích ředitelů škol v poměru 1:4 a na funkcích soudců v poměru 1:2. Velmi vysoce se podílejí na odborářských funkcích.

Po obrovských ztrátách na lidských životech, které Polsko utrpělo v druhé světové válce, naráželo poválečné budování socialismu na kritický nedostatek pracovních sil. Proto se ženy musely velmi rychle zapojit do společenské produktivní práce, osvojily si nové profese a ujaly se celé řady funkcí, které byly dříve považovány za výhradní doménu mužů.

Dnes činí podíl žen na počtu pracovníků socialistického hospodářství 43 %, na počtu osob pracujících v soukromé sféře zemědělství se ženy podílejí více než 50 %. Největších hodnot dosahuje jejich procento ve zdravotnictví a sociálním zabezpečení – 74 %, dále ve školství a osvětě – 72 %, v distribuci – 68 %. V průmyslu představují ženy 38 % pracovníků, ve feminizovaných odvětvích, jako je například průmysl textilní, oděvní, potravinářský, v poslední době též elektronický, polygrafický a chemický, dosahuje jejich procento značně vyšších hodnot.

Ženy stále častěji zastávají významné funkce, například inženýry, projektanty, vedoucích podnikových laboratoří, právních zástupců, soudců, prokurátorů.

Z celkového počtu studentů každého stupně vzdělání představují ženy 42 % v kategorii vysokoškolského vzdělání, 53 % v kategorii středoškolského odborného vzdělání, 72 % v kategorii středoškolského všeobecného vzdělání a 31 % v kategorii odborného vzdělání.

Pracujícím matkám (mezi zaměstnanými ženami je 70 % vdaných žen a matek) je poskytována 100 % placená mateřská dovolená (16 týdnů po narození prvního dítěte, 18 týdnů po narození dalších dětí). Matka má dále právo na tříletou neplacenou dovolenou pro péči o dítě, během níž jsou jí započítávána odpracovaná léta bez přerušení, má právo na zdravotnickou pomoc a na rodinné přídatky a po skončení dovolené je jí zajištěn nástup na místo, které zastávala dříve. V případě nemoci dítěte do věku 14 let se poskytuje otcí nebo matce placená dovolená pro péči o dítě, a to až do rozsahu 60 dní za rok.

Neustále se rozšiřuje síť jeslí a mateřských škol; v r. 1973 bylo v mateřských školách umístěno 600 tisíc dětí.

V Polsku byl vytvořen nový model rodiny na základě principu rovnoprávnosti obou partnerů; je zaručen rodinným a poručeniským zákonem. Povinností v domácnosti se stále pravidelněji dělí mezi muže a ženu. Stát současně činí řadu opatření pro vytvoření většího fondu volného času žen. Jde zejména o plánovaný rozvoj bytové výstavby a zařízení bytů a o rozvoj služeb.

Na formování aktivního profilu žen a jejich účasti ve společenském a hospodářském životě má velký vliv činnost polského ženského hnutí, jehož hlavním inspirátorem je *Rada polských žen*, činná při *Polském výboru fronty jednoty národů*.

Vývoj poválečného Rumunska je charakterizován procesem přeměny málo vyspělé agrární země v průmyslově agrární stát s rozvinutým průmyslem. Rumunský průmysl vyrábí dnes téměř třicetkrát více než před třiceti lety, z toho těžké strojírenství 92krát více.

Tento proces přirozeně hluboce ovlivnil i postavení žen. Před třiceti lety pracovalo 80 % žen v zemědělství, 6 % bylo zaměstnáno jako dělnice a 2 % patřila ke skupině inteligence. Dnes představují ženy 45 % pracujících v národním hospodářství, z toho 35,5 % pracovníků v průmyslu, 8,2 % ve stavebnictví, 20,6 % v zemědělství, 23,1 % v lesním hospodářství, 8,8 % v dopravě, 48,3 % ve spojiích, 52,1 % v distribuci, 65,3 % ve školství, 41,2 % v umění a kultuře, 41 % ve vědě a 72,1 % ve zdravotnictví a sociální péči. Více než 50 tisíc žen je poslankyněmi národních výborů a 66 žen je poslankyněmi Velkého národního shromáždění.

Vývoj ženské vzdělanosti v Rumunsku je možno ilustrovat srovnáním dvou miliónů negramotných žen v r. 1944 se současnou situací, kdy ženy tvoří 44,5 % z celkového počtu studujících. V r. 1974 dosáhl počet studentek výše 63 713, zatímco v r. 1939 to bylo 6878. Nejvyšší procento žen-studentek vykazuje medicína (65,8 %), pedagogika (64,2 %), ekonomické vědy (48,5 %). Avšak i na vysokých školách technických vzrostlo procento dívek (činí 27,7 %).

Celkový proces emancipace žen není ponechán náhodě, ale je plánovitě usměrňován. V tomto směru hraje podnětnou roli i *Národní rada rumunských žen*.

Také v lidových demokraciích Dálného východu, které se zrodily z urputných bojů, — v *Koreji* a *Vietnamu* — je účast žen na společenské produktivní práci a věcech veřejných významná, či přesněji řečeno významnější než kdekoli jinde.

V *Koreji* rostla průmyslová výroba po celé období industrializace rychlým tempem. Průměrný roční přírůstek činil 19,1 %, což vyžadovalo a současně umožňovalo vysokou zaměstnanost žen. V současné době jsou do pracovního procesu zapojeny téměř všechny práceschopné ženy. V průmyslu představují 50 % pracovních sil, přičemž v lehkém průmyslu jsou zaměstnány téměř výhradně ženy. Na počtu pracovníků v zemědělství se podílejí 60 %. Zaměstnanost žen je zjišťována rovnoměrně ve všech krajích země.

Ženy často zastávají funkce ředitelů průmyslových závodů i podniků a předsedů zemědělských družstev. Z cca dvou miliónů pracujících žen vykonává 130 tisíc povolání inženýrů či technických a odborných pracovníků.

Pro zvýšení kulturní a technické úrovně žen a všeho obyvatelstva vůbec bylo zavedeno povinné desetileté vzdělání pro chlapce i pro dívky.

Počet jeslí a mateřských škol dosáhl 60 tisíc. Zaměstnané ženy mají nárok na placenou mateřskou dovolenou v délce 77 dní a poté na zařazení na pracoviště, které vyhovuje jejich zdravotnímu stavu. Na ulehčení práce žen v domácnosti je pamatováno výstavbou nových továren na zpracování potravin, výrobu polotovarů a výrobu moderního kuchyňského zařízení.

Vietnamská demokratická republika bude je socialismus za zvlášť těžkých podmínek, po období dlouhých bojů proti francouzským kolonialistům a americké agresi. Problematika žen byla v podstatě řešena již v tomto období řadou usnesení a dekretů vydaných Stranou pracujících a vládou. Týkaly se péče o ženy a děti, práce žen, zajišťování jejich přípravy a zvyšování kvalifikace a ochrany zdraví pracujících žen.

Úloha žen ve všech sférách společenského života se v důsledku toho rychle zvyšovala, zvyšovala se i jejich kvalifikace. V zemědělské výrobě tvoří podíl ženské práce více než 60 %. Ve státním sektoru se procento zaměstnaných žen zvýšilo z 5 % v r. 1955 na 43,3 % v r. 1973. Ženy představují 65,7 % pracovníků v lehkém průmyslu, 58,9 % pracovníků v distribuci, 60 % pracovníků v potravinářském průmyslu, 54 % pracovníků ve školství, 58,2 % pracovníků ve zdravotnictví a 25–38 % pracovníků v těžkém průmyslu, dopravě, stavebnictví atd. Na počtu kvalifikovaných dělníků se podílejí jednou třetinou.

Počet žen, které pracují ve funkcích ředitelů a náměstků ředitelů se zvýšil ve srovnání s r. 1965 dvakrát. V Národním shromáždění ve druhém volebním období (r. 1960) představovaly ženy 14,6 % poslanců, ve čtvrtém volebním období (r. 1971) vzrostl jejich podíl na 29,8 %.

Odborného a vysokoškolského vzdělání dosáhlo téměř 100 tisíc žen. Ve školním roce 1974–1975 tvořily dívky 50 % žáků všeobecně vzdělávacích škol.

Stát poskytuje každoročně dotaci ve výši 20 miliónů dongů na dětské jesle. Organizace péče o předškolní děti je velmi rozmanitá, přizpůsobená specifickým potřebám. V r. 1973 bylo v jeslích umístěno 35 % všech dětí příslušného věku.

V celé zemi byla rozvinuta síť zdravotnických zařízení zajišťujících zejména péči o matky a děti. Úmrtnost rodiček se v r. 1969 snížila ve srovnání s r. 1945 300krát, úmrtnost novorozenců 30krát.

Zátěž ženy pracemi v domácnosti se liší v závislosti na iniciativě jednotlivých oblastí. V některých městech byla zřízena střediska běžných služeb a dodávání potravin do domu, jinde musí ženy dosud vynakládat mnoho času na domácí práce. Rozvíjí se však hnutí za vytvoření rodiny nového typu, v níž by odpovědnost a povinnost byly věcí celého malého kolektivu, tj. nejen obou rodičů, ale i dětí. Tento způsob nejen odlehčuje zatížení ženy, ale přispívá i k upevnění rodinných vazeb.

Odlišnost a nuance v řešení ženské problematiky v jednotlivých socialistických zemích jsou spíše drobné, v jisté míře reflektují rozdíly historicko-ekonomického vývoje a netýkají se základní orientace, kterou lze zhruba charakterizovat těmito trendy: prudkým růstem zaměstnanosti žen, prudkým zvyšováním jejich vzdělanosti, technizací vzdělání, pomalejším zvyšováním účasti žen na řízení ve sféře ekonomické i politické, odlehčováním tradiční zátěže žen pomocí rozvoje služeb a společenské péče o dítě.

I za předpokladu těchto společných trendů však pro nás mohou být některé náměty a zkušenosti z jiných zemí poučné.

Eva Bártová

Zeny ve Švédsku

O Švédsku, které je vyspělou kapitalistickou zemí, se často hovoří jako o vzoru pro sociální zákonodárství a je nezdárka ve svých vymoženostech srovnáváno i s naší republikou. Přinášíme excerpty z oficiálního materiálu zpracovaného k Mezinárodnímu roku ženy Elisabet Sandbergovou, která je členkou tzv. *Poradního výboru pro rovnoprávnost mezi muži a ženami při švédské vládě*. I tento materiál ukazuje na vážné problémy švédských žen, které nespočívají ani v pozave, ani v národních rysech, ale především v existenci kapitalistického způsobu výroby. Švédské sociální zákonodárství je nejlepším plodem buržoazní demokracie v současné době. Neodstraňuje však ani nezaměstnanost, ani hlubokou nerovnost v odměňování mužů a žen, ani profesní omezenost žen a všechny další rozpory podmíněné třídními antagonismy kapitalistické společnosti.

Základní občanská práva byla ženám ve Švédsku přiznána později než v jiných evropských zemích, což se přisuzuje skutečnosti, že zde došlo k průmyslovému rozvoji později než v ostatních kapitalistických zemích. První ženské organizace se začínaly tvořit na konci devatenáctého a na začátku dvacátého století. Celonárodní organizace pro boj za politické volební právo žen byla založena v r. 1902. Všeobecné a rovné volební právo všem občanům, tedy i ženám, bylo přiznáno teprve v r. 1919. V r. 1920 byl vydán tzv. manželský zákoník, který přiznával vdáným ženám stejné právní a ekonomické postavení jako jejich manželům.

Koncem dvacátých let tohoto století bylo svobodným ženám sice přiznáno právo na práci, ale v období velké krize v třicátých letech bylo značně okleštěno. Až do r. 1939 nebylo nezákonné, když zaměstnavatel odmítl přijmout ženu, která se zasnoubila, vdala nebo očekávala dítě. Teprve od r. 1945 se přiznává ženám právo na práci téměř ve všech povoláních.

Vydávání zvláštních zákonů na ochranu pracujících žen bylo zpočátku nepopulární

i mezi ženami samými, neboť bylo považováno za metodu, jak ženám uprát právo na lépe placené zaměstnání. Proto první konference sociálně demokratických žen, která se konala ve Stockholmu v r. 1907, se vyslovila proti zákazu noční práce žen. Tento zákaz však byl přes velký odpor prosazen v r. 1909 nejprve v některých průmyslových odvětvích a později byl rozšířen na veškerou výrobu a řemesla a platil do r. 1962. V současné době platí pro noční práci mužů a žen stejné předpisy. Výjimka se týká pouze dolů, kde ženy musí mít k práci povolení. Jediný bezpodmínečný ochranný zákon pro všechny ženy stanoví, že ženy nesmějí pracovat s olovem. Další ochrana se pak týká mateřství.

Zaměstnanost švédských žen postupně rostla. V letech 1965–1974 se zvýšil počet zaměstnaných žen s dětmi mladšími 7 let. Zatímco v roce 1965 bylo zaměstnáno jen 37 % takových matek, v roce 1974 to bylo již 57 %.

Od r. 1965 do r. 1974 vzrostl počet zaměstnaných žen ve Švédsku o 300 000, zatímco počet zaměstnaných mužů klesl téměř o 30 000. Ekonomický růst, k němuž v období 1965 až 1974 ve Švédsku došlo, byl by stěží možný, kdyby ženy nenastoupily do zaměstnání.

V r. 1974 byly ve Švédsku zaměstnány 4 milióny obyvatel (při celkové populaci více než 8 miliónů lidí), z toho 1,6 miliónu žen. Nejvíce žen (225 300) vykonávalo kancelářskou práci, dále 242 400 žen pracovalo ve zdravotnictví, 212 000 žen pečovalo o staré osoby a děti a pracovalo v kuchyních. 127 200 žen bylo zaměstnáno jako prodáváčky, 124 100 žen vykonávalo dozorní a úklidové služby, 98 200 žen se zabývalo výchovnou činností, 72 700 žen pracovalo jako účetní a pokladní a 69 600 žen působilo v takových službách, jako například v kadeřnictví, prádelnách, čistírnách apod. V takzvaných ženských povoláních pracovalo celkem 81 % všech zaměstnaných žen a jen 20 % všech výdělečně činných mužů. Došlo však i k částečnému pronikání žen do tradičních mužských povolání a v období 1965–1974 se zvýšilo procento žen pracujících v těchto povoláních (například v kovo-průmyslu z 2 % na 6 %, ve strojírenství ze 7,2 % na 10,6 %, v elektrárenském průmyslu z 5,4 % na 9,7 %, ve dřevozpracujícím průmyslu z 1,5 % na 5,4 % a u řidičů motorových vozidel a tramvají z 1,2 % na 3,5 %). Avšak to nic nemění na všeobecné tendenci, která stále převažuje, že většina zaměstnaných žen pracuje v malém okruhu společensky nízko hodnocených a špatně placených povolání.

Mnoho švédských žen současně pracuje méně nebo méně pravidelně než muži. Částečný pracovní úvazek je u žen obvyklejší než u mužů. Podle nové studie *Poradního výboru pro rovnoprávnost mezi muži a ženami* 650 000 švédských občanů pracovalo v r. 1964 méně než 35 hodin týdně (50 000 mužů a 600 000 žen).